

Wzmocnienie zasady domniemania niewinności w UE

Mimo że domniemanie niewinności jest gwarantowane przez prawo międzynarodowe, Unii i krajowe, odnotowano powtarzające się przypadki naruszania tej zasady przez państwa członkowskie. Komisja stara się rozwiązać ten problem, składając wniosek, który ma zostać poddany pod głosowanie na posiedzeniu plenarnym w styczniu 2016 r.

Kontekst

Domniemanie niewinności jest jedną z podstawowych zasad prawa oraz istotnym elementem prawa do rzetelnego procesu sądowego. Zasada ta jest zapisana w [europejskiej konwencji praw człowieka](#) (EKPC) oraz w [Karcie praw podstawowych UE](#). Domniemanie niewinności jest ściśle związane z innymi prawami procesowymi, takimi jak prawo do odmowy składania wyjaśnień, do nieobciążania siebie winą, do odmowy współpracy oraz prawo do obecności na rozprawie.

W UE prawa procesowe postrzegają się jako kluczowe dla umacniania wzajemnego zaufania, niezbędnego do wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych. Przyjęto podejście stopniowe do ustanawiania tych praw dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym: zgodnie z [harmonogramem działań Rady dotyczących praw procesowych](#) z 2009 r., stopniowo podejmuje się indywidualne środki dotyczące poszczególnych praw.

Chociaż w ramach prawa międzynarodowego, Unii i państw członkowskich istnieją różne zabezpieczenia chroniące zasadę domniemania niewinności i powiązane prawa, w praktyce stwierdzono liczne przypadki naruszania tych praw. W latach 2007–2012 Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził 26 przypadków takich naruszeń. W związku z tym Komisja, na podstawie art. 82 ust. 2 [TFUE](#), przedstawiła wniosek w sprawie dyrektywy ustanawiającej normy minimalne w tym zakresie.

Wniosek Komisji

[Wniosek](#) jest częścią pakietu, przedstawionego w 2013 r., który zawiera dwa inne wnioski (w sprawie [gwarancji procesowych](#) dla dzieci będących podejrzаныmi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym oraz w sprawie [prawa do pomocy prawnej](#)) oraz dwa zalecenia. Wniosek ma na celu zapewnienie prawa podejrzanych lub oskarżonych do domniemania niewinności, dopóki ich wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem oraz prawa do niebycia przedstawianymi na wcześniejszym etapie przez organy publiczne (np. w oświadczeniach prasowych) w taki sposób, jakby zostali skazani. Chociaż co do zasady ciężar dowodu spoczywa na oskarżeniu, może być on przeniesiony na obronę, o ile zapewnione są określone gwarancje. Natomiast każdą uzasadnioną wątpliwość dotyczącą winy należy zawsze rozstrzygać na korzyść oskarżonego lub podejrzanego. Ponadto chronione jest prawo do nieobciążania siebie winą, prawo do odmowy współpracy i prawo do odmowy składania wyjaśnień oraz wykluczone są wszelkie wnioski wynikające z faktu skorzystania z tych praw. Prawo do obecności na rozprawie jest również objęte zakresem tego wniosku, chociaż ustanowione są wyjątki od tego prawa.

Parlament Europejski

W marcu 2015 r. Komisja Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych (LIBE) przyjęła [sprawozdanie](#) Nathalie Griesbeck (ALDE, Francja). W sprawozdaniu usunięto klauzulę umożliwiającą przenoszenie ciężaru dowodu i podkreślono, że ciężar ten musi zawsze spoczywać na oskarżycielu. Prawa do nieobciążania siebie winą, do odmowy współpracy i do odmowy składania wyjaśnień zostały wzmocnione poprzez stwierdzenie, że wszelki środek dowodowy uzyskany z naruszeniem tych praw należy uznać za niedopuszczalny. Ponadto w sprawozdaniu wyraźnie zakazano nakłaniania lub zmuszania do składania oświadczeń lub udzielania odpowiedzi na pytania. Posłowie do Parlamentu Europejskiego rozszerzyli zakres stosowania dyrektywy, tak, aby objęła ona nie tylko postępowania karne, ale również podobne

postępowania o charakterze karnym oraz nie tylko osoby fizyczne, ale także osoby prawne (jeśli krajowe systemy pozwalają na postawienie im zarzutów karnych). Zakazano też udzielania mediom informacji o toczącym się postępowaniu karnym naruszających domniemanie niewinności. Ponadto państwa członkowskie powinny zagwarantować odpowiedni sposób przedstawiania podejrzanego lub oskarżonego, aby nie tworzyć wrażenia, że osoby te są winne. Wprowadzono dodatkowe ograniczenia dotyczące postępowania *in absentia* oraz zawarto wyraźne odniesienie do sytuacji, w której osoby stają się podejrzanymi lub oskarżonymi w czasie przesłuchania.

Przeprowadzona przez Komisję ocena skutków wniosku była przedmiotem [wstępnej oceny](#) EPRS.